

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

Березовська Наталя Леонідівна	
Біологічний критерій початку та закінчення життя	197
Горбачова Ірина Михайлівна	
Порушення трудових прав людини	205
Колодін Денис Олексійович	
Підкуп як кримінально-правова практика у виборчому процесі	211
Тимофєєва Лілія Юрійвна	
Виклики щодо реалізації принципів кримінального права України в умовах реформування	216
Агапова Каріна Вікторівна	
Характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у складі молодіжних угруповань	222
Радковська Ірина Сергіївна	
Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК ФРН	227
Мустафаєва Анна Іванівна	
Кримінально-правова охорона ембріона в Україні	233
Нековаль Єгор Ігорович	
Кримінальна заборона посягань на виборчу систему: коротке порівняння вітчизняного та німецького досвіду	238
Рутковська Анастасія Русланівна	
Незаконне поводження зі зброєю та бойовими припасами в умовах російсько-української війни	243
Сидорець Вікторія Павлівна	
Судовий прецедент як джерело кримінального права	248
Момоток Микола Олександрович	
Кримінальне право у XXII столітті	251

Нековаль Єгор Ігорович

аспірант кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Наукова біографія

У 2022 році закінчив навчання у Національному університеті «Одеська юридична академія» та отримав диплом з відзнакою за спеціальністю 081 «Право». Згодом, у 2022 році вступив до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія» на кафедру кримінального права, за спеціалізацією «Кримінальна юстиція».

У період з 2020 року по 2022 рік був помічником-консультантом на громадських засадах народного депутата України. Брав участь у розробці та вдосконаленні законопроектів у різних сферах.

Наукові інтереси: загальні положення кримінального права; кримінально-правовий захист виборчих прав громадян.

**КРИМІНАЛЬНА ЗАБОРОНА ПОСЯГАНЬ
НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ: КОРОТКЕ ПОРІВНЯННЯ
ВІТЧИЗНЯНОГО ТА НІМЕЦЬКОГО ДОСВІДУ**

Порівняння явищ веде до встановлення їх схожих та відмінних рис, виявлення як найбільш ефективних моментів, так і негативних тощо. Шляхом проведення порівняння видається можливим отримати нову інформацію не лише про об'єкти порівняння, але й про їх взаємозв'язки, тенденцію функціонування та розвитку. Законодавство Німеччини є яскравим представником ефективного кримінально-правового захисту суспільних відносин у сфері реалізації виборчих прав громадян, що дає підстави для зацікавленості в проведенні саме компаративістських досліджень з метою пошуку шляхів вдосконалення національного законодавства на основі зарубіжного досвіду.

Основу організаційно-правового регулювання виборчого процесу в ФРН закладено в Конституції ФРН – Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, де визначено, що «державна влада

йде від народу; вона здійснюється народом шляхом виборів, голосування та через особливі законодавчі, виконавчі та судові орган» [1], Законі про політичні партії – Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz) [2], Федеральному законі про вибори (ФЗВ) – Bundeswahlgesetz [3].

Правом на участь у виборах мають усі громадяни ФРН, незалежно від віросповідання, раси, освіти, статі, майнового стану. Активним виборчим правом (правом вибирати) володіють особи, які досягли вісімнадцяти років; пасивним виборчим правом володіє той, хто не досяг повноліття. Будь-який громадянин, що володіє виборчим правом, вирішує самостійно, чи скористатися ним чи ні.

За порушення виборчих право громадян та вчинення тих чи інших визначених у законодавстві посягань проти їх реалізації чи функціонування виборчих процесів німецьким законодавством, як і національним, передбачено різні види відповідальності, як-то конституційна, адміністративна та кримінальна. У контексті даного дослідження цікавить саме порівняння особливостей кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері забезпечення процесу формування народовладдя за німецьким та українським законодавством.

Науковці з кримінального права висловлюють свої думки щодо сутності порівняльно-правового методу досліджень. Так, з точки зору М. І. Бажанова, порівняльно-правовий метод «полягає у вивченні норм кримінального права як далекого, так і ближнього зарубіжжя з метою зіставлення, порівняння з нормами кримінального права України. Він дає можливість оцінити ті чи інші норми кримінального права країн зарубіжжя на предмет їх використання в нашому законодавстві» [4, с. 24]. В. О. Туляков характеризує порівняльно-правовий метод у науці кримінального права як такий, що «використовується для визначення змісту та сутності кримінально-правових норм та інститутів, характеристик кримінальної політики держави чи міждержавних угруповань, законодавство яких досліджується, із метою виявлення загальних сутнісних рис і характеристик догми права та закономірностей її розвитку для подальшого визначення можливих напрямів удосконалення кримінально-правового законодавства і практики його застосування [5, с. 30]. М. І. Хавронюк визначає, що «порівняльний метод – це метод, що полягає у зіставленні двох чи більше таких, що можуть бути порівняні, об'єктів (феноменів, явищ, ідей, положень та інститутів законодавства, судових рішень, результатів наукових досліджень тощо) та виділення в них загального, спільного, схожого, відмінного та унікального» [6, с. 6]. А. А. Вознюк зауважує, що «вивчення законодавства зарубіжних

країн у кримінально-правових дослідженнях зазвичай відбувається або в окремому розділі чи підрозділі роботи, спеціально присвяченому компаративному аналізу, або у різних частинах праці з урахуванням принципу доцільності. Трапляються також наукові розвідки із суто порівняльно-правового дослідження кримінального законодавства України та інших країн – у них зарубіжний досвід виправдано пронизує все дослідження» [7, с. 27]. На думку А. С. Політової, «функціональне призначення методу порівняння під час здійснення кримінально-правових досліджень полягає у виявленні загального й особливого в розвитку національних правових систем, у виробленні унікальних підходів до визначення злочинності і караності діянь у різних державах» [8, с. 260].

Таким чином, саме з метою визначення найбільш досконалих з техніко-юридичного боку та актуальних положень кримінального законодавства пропонується проаналізувати особливості кримінально-правової охорони виборчих прав громадян німецьким законодавством, їх можливого врахування під час подальшого удосконалення КК України, так і загалом гармонізації кримінального законодавства європейських держав.

Так, кримінальний закон Німеччини містить Розділ 4 «Злочинні діяння проти конституційних органів, а також пов'язані з виборами та голосуванням», до якого входять:

- § 107 «Перешкоджання проведенню виборів»;
- § 107a «Фальсифікація результатів виборів»;
- § 107b «Фальсифікація виборчих документів»;
- § 107c «Порушення таємниці виборів»;
- § 108 «Примушування виборців»;
- § 108a «Обман виборців»;
- § 108b «Підкуп виборців»;
- § 108e «Підкуп суб'єкта депутатських повноважень» [9].

На відміну, вітчизняний КК України містить дещо інший перелік кримінально-караних діянь у сфері реалізації виборчих прав громадян, які відносять до Розділу V Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», до яких входять:

- перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (ст. 157 КК України);
- надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців (ст. 158 КК України);

- незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі (ст. 158-1 КК України);
- незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму (ст. 158-2 КК України);
- фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму (ст. 158-3 КК України);
- порушення таємниці голосування (ст. 159-1 КК України);
- порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму (ст. 159-1 КК України);
- підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму (ст. 160 КК України).

Таким чином, із зазначеного вбачається, що німецький законодавець не ставить в контексті виборчих правовідносин під кримінально-правову охорону питання правомірності фінансування політичних процесів, тоді як національний законодавець виділяє окремо такі норми. Водночас, німецький законодавець більш пильно ставиться до підкупу у сфері виборчої сфери, розділяючи окремо підкуп виборця та підкуп суб'єкта депутатських повноважень, на відміну цього, КК України під страхом кримінального покарання забороняє підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму, офіційного спостерігача, визначаючи таким чином, інший суб'єктний склад. Більш предметний підхід до проявів фальсифікації у виборчих відносинах притаманний кримінальному законодавству ФРН. Разом з тим, в більшій мірі схожий підхід КК ФРН та КК України містять в частині охорони таємниці голосування та перешкоджання здійснення виборчого права.

Список використаних джерел

1. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Ulm : Ebner & Spiegel GmbH, 2003. 95 S.
2. Gesetz über die politischen Parteien. Bundesgesetzblatt. Teil I. 1994. № 5. S. 150–159.
3. Bundeswahlgesetz. Bundesgesetzblatt. 1993. Teil I. № 39. S. 1289–1338.
4. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 480 с.

5. Туляков В. О. Порівняльний метод у науці кримінального права. Правова доктрина України: у 5 т. Харків : Право, 2013. Т. 5. Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / за заг. ред. В. Я. Тація та В. І. Борисова. С. 30–40.
6. Хавронюк М. І. Компаративний метод у сучасному кримінально-правовому дослідженні: мета застосування. *Право*. № 1. 2017. С. 5–9.
7. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 928 с.
8. Політова А. С. Використання порівняльного правознавства у кримінальному праві. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. Харків : Право. 2014. С. 259–262. URL: [http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS_PRINT&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=FULLW_print_2&C21COM=S&S21CNR=500&S21ALL=\(%3C.%3EA=Політова,%20А.%20С.%3C.%3E%29](http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS_PRINT&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=FULLW_print_2&C21COM=S&S21CNR=500&S21ALL=(%3C.%3EA=Політова,%20А.%20С.%3C.%3E%29)
9. Кримінальний кодекс ФРН. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_108e.html

Ключові слова: підкуп виборця, підкуп учасника референдуму, підкуп члена виборчої комісії або комісії з референдуму, підкуп офіційного спостерігача.

Key words: bribery of a voter, bribery of a referendum participant, bribery of a member of the election commission or referendum commission, bribery of an official observer.

Науковий керівник:

Стрельцов Євген Львович, доктор юридичних наук, доктор теології, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, повний кавалер ордена «За заслуги», зав. лабораторії «Інновації у сфері кримінальної юстиції» Національного університету «Одеська юридична академія».